

Običaji sela Sigetac kroz usmenu predaju

Salaj, Elena

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:024381>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet
Odsjek za povijest

Običaji sela Sigetac kroz usmenu predaju

(ZAVRŠNI RAD)

Studentica: Elena Salaj

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost/ Povijest

Mentor: dr.sc. Maja Ćutić Gorup

Rijeka,
11. rujna 2015.

SADRŽAJ

I. UVOD	1
II. POVIJEST SELA I KAKO SE NEKADA ŽIVJELO	3
2.1. Kratka povijest sela Sigetac.....	3
2.2. Običaji	4
2.2.1. Božićno razdoblje – od Svete Barbare do Sveta tri kralja.....	4
2.2.2. Čijalo iliti čijanje perja	10
2.2.3. Poklade	12
2.2.4. Uskrs.....	13
2.2.5. Sijanje žita i vršidba	14
2.2.6. Branje kukuruza i perušanje.....	18
2.2.7. Hodočašće Sigečana u Jasenovac na blagdan Velike gospe	20
2.2.8. Seoske zabave	21
2.2.9. Vjenčanja.....	23
III. ZAKLJUČAK	28
SAŽETAK.....	29
POPIS IZVORA I LITERATURE	30

I. UVOD

Danas smo svjedoci ubrzanog načina života. Globalizacija, industrijalizacija i urbanizacija su uzele maha, kako u ovom, tako i u prethodnom stoljeću. Ljudi su sve više orijentirani na svoj posao, a sve manje posvećuju svojim obiteljima i imaju sve manje slobodnog vremena. Umjesto da se igraju ili bave nekim sportom, djeca provode sate pred televizorom, za tabletom ili računalom. To nije postojalo prije jednog stoljeća. Nekada su se ljudi masovno okupljali, pogotovo na selu. Pomagali su jedni drugima kada su bili veći poslovi. Razgovaralo se, pjevalo, plesalo... Povezanost među njima je bila veća nego što je kod nas danas. Ljudi sa sela su imali svoje običaje, način na koji su radili određeni posao ili slavili pojedine blagdane ili važne životne događaje.

Tema ovog završnog rada su „Običaji sela Sigetac kroz usmenu predaju“. Od malih nogu sam bake i djedove ispitivala kako je bilo prije. „Djede, kako se brao kukuruz?“ , „Bako, a kako je izgledalo tvoje i djedovo vjenčanje?“. To su samo neka od mora pitanja na koja sam htjela čuti odgovore. Sada, kada sam studentica povijesti i hrvatskog jezika i književnosti, uvidjela sam kako svoje zanimanje u običaje našeg malog, i po postanku mladog sela, mogu upriličiti u obliku završnog rada i da ostane pisani trag o tome kako su nekada živjeli Sigečani i što su radili u određeno doba u godini.

Pri pisanju ovog završnog rada koristila sam nekoliko knjiga i jedne novine i to samo kako bih napisala kratku povijest svoga malog sela. Naime, bit ovoga rada nije prepisati nešto iz neke knjige ili novina, već zapisati običaje koje su nekada imali određena skupina ljudi koja je živjela u jednom malom selu i koja je njegovala te običaje do svega prije dvadesetak godina. Zato sam uzela diktafon u ruke i snimila govore svojih kazivača o običajima vezanim za određeni događaj ili određeno razdoblje u godini. Te običaje su oni naučili i čuli od svojih baki i djedova, a oni od svojih i tako dalje. Ti običaji su se prenosili s koljena na koljeno, odnosno živjeli generacijama, ali gore navedeni procesi su to zatrli i došla su neka nova, drugačija vremena. Cilj ovog rada je bio na temelju razgovora sa starijim Sigečanima zapisati kakvi su bili običaji u određeno doba godine, kako onih vezanih za poljoprivredne i kućne poslove (čijanje perja, sijanje i vršidba žita, branje kukuruza), tako i vezano za blagdane (božićno razdoblje, poklade, Uskrs, Velika Gospa), ali i one koji su dio društvenog života (seoske zabave i vjenčanja). Rad je pisan i s ciljem prikaza običaja kao nepisanih pravila koja su generacijama bila utkana u memorijama Sigečana sve dok urbanizacija, globalizacija i tehnologija nisu učinili svoje i zatrli te običaje koji su povezivali mještane.

U razradi u prvom poglavlju će biti ukratko opisana povijest sela Sigetac i onda će uslijediti razgovori između kazivača i mene o običajima koji su nekada bili prisutni u mome selu i čiji su manji dijelovi prisutni još uvijek.

II. POVIJEST SELA I KAKO SE NEKADA ŽIVJELO

2.1. Kratka povijest sela Sigetac

Između sela Stara Subocka i sela Plesmo smjestilo se malo selo Sigetac. Nalazi se u Sisačko-moslavačkoj županiji, u sastavu je Općine Novska, a pripada župi Svetog Josipa u Lipovljanima. Ime je nastalo od mađarske riječi *sziget*, što znači otok. Umanjenica ta riječi bi bila *sigetac*, što pak znači otočić. Zapravo bi to značilo da je površina sela kao mali otok ili polje koje ostaje nepoplavljeno pri izlivanju obližnjih potoka¹. Početak sela je uz potok Subocku. Sve do 1920. godine, naziv za površinu gdje se nalazi selo, je Sigeci. To je nekada bio spahiluk² koji je izmijenio mnogo vlasnika, a zadnji su bili židovska obitelj Rosenberg (prešli na katoličanstvo za vrijeme NDH i imali prezime Rodanić)³. Oni su prodali parcele posjeda zagorskim i progorskim seljacima koji su onda doselili. Selo Novski Sigetac je osnovano 10. ožujka 1920. godine, ali se tek od 1931. godine vodi kao posebno naselje. Prvi su parcele kupili Prigorci iz Kašine (obitelji Podgorski, Đumljan, Bertović, Golenić). Iz Hrvatskog zagorja doseljavaju obitelji: Hrastović, Šagud i Dijanić (selo Laz kod Marije Bistrice), Jambrečina, Perešin i Lešković (Jakšinec kod Gornje Stubice), Kirin i Smetko (Sveti Matej kod Gornje Stubice), Putak (Sveti Potok kod Gornje Stubice), Sever (Sveta Marija kod Gornje Stubice), Sinković (Gusakovec kod Gornje Stubice), Pakljec, Vuk i Špoljar (Kostel), Javorić (Druškovec), Artić (Prišlin kod Huma na Sutli). Sa Žumberka doseljavaju obitelji: Paladinić (selo Horvati), Valičević (Okička Sveta Marija) i Novosel (Barovka). Obitelj Frgec je doselila iz Moslavačke Gračenice. Iz susjednih sela doseljavaju obitelji: Radić (selo Plesmo), Milašinović (Košutarica), Szalay (Szalaj, a kasnije Salaj, iz sela Kozarice, podrijetlom Mađari), Mađar (podrijetlom Mađari, prvo doselili u Staru Subocku iz sela Vors na Balatonu) Iz Posavine dolaze obitelji: Šimičić, Jugović i Jurić (Višnjica), Čevizović (Tanac), Dragić i Borović (Jasenovac), Sitarić (Drenov Bok) i Šimičić (Uštica). Iz sela Bair (prema Lipiku) je doselila srpska obitelj Stambolija čijih šestoro članova je nastradalo u jasenovačkom logoru za vrijeme Drugog svjetskog rata. Do Drugog svjetskog rata u Sigetac dolaze obitelji: Culjak, Svetec, Kolar i Šišak. Selo je bilo hrvatsko, izuzev jedne srpske i dvije mađarske obitelji. Tada je bilo oko četrdeset kuća u Sigecu. Selo je prije, ali i nakon toga rata

¹ Ivan Gračaković: *Mjesno nazivlje Novske i okolice (7) - Subocka nazvana po trgovištu Suboti, Sigetac po otočiću*, Novljanski vjesnik, broj 542, svibanj 2015., 25. str.

² Spahiluk je naziv za njive i livade na području Stare i Nove Subocke i Sigeca Novskog, pripadale su zemljoposjednicima koje su Subočani nazivali spahijama., preuzeto: Ivan Gračaković: *Stara i Nova Subocka*, Grafika Gulan, Kutina, 2009., 292. str.

³ Isto., 153. str.

imalo brzi pad stanovnika radi odlaska mladih iz sela, bijele kuge i stradavanja Sigečana u Drugom svjetskom ratu. Za vrijeme Drugog svjetskog rata ubijeno je desetero Sigečana kao žrtve fašizma, a dvadeset sedmero je bilo ubijeno kao žrtve komunizma, većina ubijena na Križnom putu⁴. Nakon rata doseljavaju obitelji Jerković i Brtan iz Bosne. 1932. godine je otvorena škola u kući Ivana Golenića. Ta škola je bila jedina zgrada sagrađena još za vrijeme gospodarenja spahije⁵. Novoizgrađena škola je otvorena 1946. godine, ali je već 1966. zatvorena zbog premalog broja djece u selu⁶. Prema pričanjima starijih Sigečana, život je bio izuzetno težak. Mnogi od njih su išli raditi po cijeli dan u Staru Subocku kako bi dobili kilogram masti ili pak sepet kukuruza. Stanovništvo je živjelo od poljoprivrede. Dobrovoljno vatrogasno društvo Sigetac je osnovano 1958., a neki od osnivača su bili: Stjepan Kralj, Franjo Golenić, Slavko Kirin, Stanko Podgorski, Tomo Hrastović, Alojz Hrastović, Đuro Hrastović, Ladislav Szalaj i Mirko Milašinović⁷. Društvo je tijekom narednih godina nizalo uspjehe na brojnim natjecanjima. Danas Društvo ne nastupa na natjecanjima, ne mogu se napraviti ekipe radi nedostatka ljudstva. Selo sve do 2000. godine nije imalo sagrađen crkveni objekt, a od te godine nedaleko groblja stoji oltar s kipom Majke Božje Bistričke koji je natkriven. I pred njim se nekoliko puta godišnje održava sveta misa, a kirvaj sela je 13. srpnja kada se slavi Majka Božja Bistrička. Danas u selu živi svega stotinu stanovnika, uglavnom srednje dobi, nema mladih i malo djece se rađa.

2.2. Običaji

2.2.1. Božićno razdoblje – od Svete Barbare do Sveta tri kralja

Božićni običaji su narodni običaji koji počinju prije Badnjaka i Božića, obuhvaćaju Advent i traju sve do Sveta tri kralja.⁸

Prosinac je. Svi poljski poslovi su gotovi za ovu godinu. Seljaci hrane stoku u štalama, donose drva za ogrijev iz šupa u kuće. Ovo razdoblje je odmor za njih. Žene se okupljaju i čijaju perje. U većim mjestima ljudi odlaze na zornicu svaki dan. Ljudi se pripremaju za Isusovo rođenje. Nekako je ovaj dio godine najljepši, svi se vesele, od djece do starijih.

⁴Alojz Buljan, Franjo Horvat: *Prešućivane žrtve Drugog svjetskog rata i poraća na području bivšeg kotara/općine Novska*, Ogranak Matice hrvatske u Novskoj, Novska, 2011., 532. str.

⁵Ivan Gračaković: *Stara i Nova Subocka*, nav. dj., 86. str.

⁶Isto., 87. str.

⁷Prema rukopisu Tome Hrastovića koji je krenuo pisati mjestopis o Sigecu u jesen 2006. godine, međutim nije ga dovršio jer je u proljeće 2007. preminuo. Rukopis čuva njegova kći Zdenka Artić (rođ. Hrastović).

⁸Silvio Braica: *Godišnji običaji*, Marjan tisak, Split, 2004., 5. str.

E.S.: Kako su se Sigecani pripremali za Božić? Jesu li prije Božića obilježavali pojedine dane?

Milka Szalaj: Kako u Sigecu nije bilo crkve, nije se išlo na zornice jer su se one održavale u župnoj crkvi u Lipovljanima koji je od Sigeca udaljen oko deset kilometara. Prije samog Božića i nakon, bilo je nekoliko blagdana koji su Sigecani, ali i stanovnici drugih sela obilježavali. Prvi u prosincu je bio blagdan svete Barbare. Nekada se na njen dan sadilo pšenično zrnje koje je bilo predviđeno za sjetvu u manjim, lijepim posudama. U roku od nekoliko dana, pšenica bi niknula i narasla. Pšenica bi se malo podšišala i bila na božićnom stolu od Badnjaka do Sveta tri kralja. Idući blagdan je sveti Nikola. Svetog Nikolu djeca su očekivala s velikom radošću. Na večer, 5. prosinca, je dolazio sveti Nikola i dijelio darove. Kada je ulazio u kuću, djeca su klečala na koljenima s prekriženim rukama. Izmolili su Očenaš, a onda ih je sveti Nikola obradovao poklonima. Dobili bi kocke šećera, orahe, jabuke, čak i bombone. U predsoblju je Nikolu čekao krampus koji je bio obučen u crno i imao lance oko vrata i vile u rukama. On je trebao zastrašiti djecu da budu dobri đaci, da slušaju roditelje i da ne psuju.

E.S.: A blagdan svete Lucije? Je li se on obilježavao u Sigecu?

M.S.: Je. Taj blagdan je bio zanimljiv. Nekoliko dana prije njega, okupila bi se skupina mladića i djevojaka kako bi se dogovorili oko podjele uloga kad će obilaziti selo. Jedna djevojka će glumiti svetu Barbaru, druga anđela, a mladić vraga. Skupina koju je vodila Lucija, je išla po selu. Lucija je imala na licu masku kako je dječica ne bi prepoznala. Lucija je u svak kuću unosila limeni tanjur u kojem je bila žeravica i govorila da ako djeca budu psovala, da će dobiti žere po jeziku. Međutim, Lucija nije samo prijetila već je i hvalila dobru djecu i dijelila bombone i davao je bio vani i zveketao lancima. Dan svete Lucije je bio zanimljiv za buduće udavače. Na taj dan ujutro, djevojka bi izrezala dvanaest papira. Tih dvanaest papira znače dvanaest mjeseci u godini. Na svaki papir je zapisala po jedno ime mladića koji joj je lijep i za kojeg je smatrala da bi joj mogao biti dobar muž, ali nisu svi zapisani bili oni koji su joj se dopali. Te papire bi prefrkala⁹ na pola i stavila u stari očev ili djedov šešir i pospremila na neko mjesto za koje je samo ona znala da se tamo nalazi taj šešir. Od tog dana bi svaki dan vadila iz šešira po jedan papir i uništila ga. Dvanaesti dan pada na

⁹Prefrkala ili preklopila.

Božić i tada otvara posljednji papir u šeširu. Istovremeno ga otvara s nestrpljenjem i strahom jer ne zna čije ime piše na njemu. Bilo je zanimljivo gledati izraz njenog lica kada otvara zadnji papir, je li joj ime mladića izmamilo osmijeh ili pak kiseli izraz na licu.

E.S.: Nakon Lucije, je li bio još koji dan sve do Badnjaka koji se posebno obilježavao?

M.S.: Da, bio je tu i Tucindan, dan prije Badnjaka. Taj dan se zaklala pečenica. Kod nas je to naziv za prase koje se peče na ražnju. Znalo se govoriti: „Božić nije Božić ako tad nema pečenice!“. Ujutro na Tucindan su se klale pečenice. Zakolje se pečenica, opažma¹⁰ u koritu s vrućom vodom kako bi se s kože uklonila dlaka, opere, posoli i nabije na ražanj. Nakon toga se pospremi u ostavu i tek sutradan, na Badnjak stavi peći. A praseća jetra koje nazivamo đigerice, se peku na masti. Nakon što se ispeku, posole se i doda im se stino nasjeckani češnjak. Đigerice se posluže sa kukuruznim žgancima.

E.S.: Jesi li ukućani zaduženi za pojedine zadatke u predbožićno vrijeme?

M.S.: Naravno. Djed i otac su spremali i nacijepali drva, baka je pekla kruhove u vanjskoj krušnoj peći, a majka peče kolače koje poslije sprema u kartonske kutije, a unučad pregledava božićne ukrase.

E.S.: Nakon Tucindana dolazi Badnjak. Kako je on tekao?

M.S.: Ujutro bi djed naložio vatru na dijelu dvorišta koje je odredio kao mjesto gdje će se peći pečenica. Čekao bi da se stvori žeravica i pozvao unuke da donesu iz ostave pečenicu zaklanu dan ranije. Pečenica bi se okretala na ražnju, a djed bi cijelo vrijeme bio uz vatru i održavao je. Kako koža pečenice ne bi popucala od vrućine, djed bi namotao na tanji kolac krpu koju je umakao u vodu i onda njome prolazio po pečenici. Kada se ispekla pečenica, odnesena je u špajzu¹¹ gdje se hladila. Sve do nakon polnoćke, bio je post i nemrs te se do tada na Badnjak pila crna kava i jela ispečena bundeva.

¹⁰Opažma ili ostruže.

¹¹Špajza ili smočnica.

E.S.: Kada se unosio bor u kuću i kitio?

M.S.: Unosio se na Badnjak popodne. Ako je u kući bilo starijih unuka, onda su ga oni unosili u kuću u određeni kut sobe u kojem je bio križ. Križem nazivamo drveno postolje na kojem se nalazi bor kada ga se unese u kuću. Bor se kitio lančićima pravljenim od krep-papira, orasi su se zamatali u zlatni papir kojeg smo kupili u trgovini u Novskoj. Osim toga, na bor smo kvačili i crvene jabuke i licitarska srca koje smo kupili i blagosloveli u Mariji Bistrici ako smo išli na hodočašće tamo ili smo ih dobili kao poklon od rodbine.

E.S.: Kako je izgledao božićni stol?

M.S.: Na stol za kojim se jelo, je stavljena pšenična slama i na nju bijeli stolnjak s izvezenim rubovima. Postavljeni su duboki i plitki tanjuri sa žlicom, nožem i vilicom. Na rubu stola je bio kruh, kuglof i orehnjača i jabuke, za svakog člana obitelji po jedna jabuka. Na sredinu stola je išla zdjela grahove juhe s ukuhanim krpicama (tjesteninom), posudica s medom, češnjak i zdjela s posnim kolačima. Svi su za stolom, osim djeda. On je otišao po slamu, pokucao na vrata sobe i pozdravio svoje ukućane. „Faljen bio Gospodin Bog. Sretan vam Božić i Isusovo porođenje! Urodila vam se pšenica, vinova lozica, krave se telile, perad nesla. Neka vam zdravlja da Gospodin Bog, čije porođenje slavimo!“ Na kraju kaže: „Živjeli!“ Zatim slamu rasprostiri ispod stola i među nju kriomice stavi jabuke i orahe koje će unučad tražiti po slami. Kada rasprostiri slamu, stane za čelo stola i izmoli se Očenaš. Da ne zaboravim, na stolu se našla i litra domaćeg, vlastitog vina i litra šljivovice. Po gutljaj, dva su pili svi ukućani, osim djece. Na početku večere, svaki ukućan je uzeo svoju jabuku i vodoravno je presjekao nožem. Svatko je gledao kako izgledaju koščice¹². Ako su tvorile zvijezdu, to je značilo da će godina biti dobra za tog ukućana, a ako su tvorile oblik križa, to je bio loš znak, znak da iduća godina neće biti dobra. Zatim baka odreže svakome komadić kruha, stavi na njega žličicu meda i komadić češnjaka kako bi ih to zaštitilo od bolesti i uroka. Poslije se jede grahova juha s tjesteninom, a kasnije posni kolači.

¹²Koščice ili koštice (sjemenke).

E.S.: Što se odvijalo nakon večere?

M.S.: Nakon večere su se djeca valjala po slami i tražila orahe i jabuke koje je djed donio sa slamom. To im je bila uživancija. Zatim bi na vrata kucala „Tri kralja“. Kod nas su Tri kralja bili Josip Javorić, Stjepan Šagud i Tomo Šagud. Nosili su duge, bijele košulje i krune na glavi i sa zvijezdom. Otpjevali bi jednu kiticu pjesme „Narodi nam se kralj nebeski“ i nakon toga jedan od kraljeva bi izrekao ovo: „Mi smo Sveta tri kralja. Putujemo s Istoka na Zapad. Sve kaj smo imali, smo potrošili. I molimo vas za jedan darak.“ Tada bi baka stavila metalni novčić u kasicu koju je držao jedan od kraljeva. Zatim ih je djed počastio rakijom ili vinom. A oni su na odlasku otpjevali: „Daj vam Bog zdravlje, k tome veselje. I na novoj godini svega obilja.“ Sveta tri kralja su otišla dalje, a ukućani su se pripremali za polnoćku. Sigečani su išli na polnoćku u crkvu svetog Josipa u Lipovljanima jer bliže crkve gdje se održavala polnoćka, nije bilo. Okupili bi se u skupine i pješice išli uz šumu do Lipovljana. Išli su uglavnom mlađi, jer za starije je to bilo predugo za hodati, a bila je i zima. Na putu do crkve su se pjevale božićne pjesme, društvo je bilo veselo. Pred crkvom se formiralo kolo, plesalo se i pjevalo, pucalo se iz kubura¹³. Misa je trajala oko sat vremena. Nakon nje, svi se razišli i u žurbi išli kući kako bi ponovno objedovali. Na redu je bila ohlađena pečenica uz koju se posluživala salata od cikle. Nakon objeda, išlo se spavati.

E.S.: Božićno je jutro i vrijeme je za doručak. Što se jelo? Je li se išlo na svečanu misu?

M.S.: Na stolu su bili postavljeni samo plitki tanjuri. Jela se hladna pečenica, a pila se rakija i bijela kava. Od kolača se jeo kuglof, orehnjača i makovnjača. Ukućani su se spremali i išli na svečanu božićnu misu u Lipovljane. Ponovno se išlo pješke. Kod crkve, kao i prije polnoćke, pjevalo se i plesalo u kolu. Čula su se zvona. Nakon svete mise, išlo se kući. Ponovno se jela pečenica, a za desert je bila fina čokoladna torta sa dvije bijele file. Tu tortu je majka pripremila. Moram naglasiti da je Božić bio pravi obiteljski dan. Taj dan se nije išlo drugima u čestitanje, već dan poslije.

E.S.: Dan nakon Božića slavimo Štefanje, dan svetog Stjepana, prvog mučenika. Rekli ste da se tada išlo u čestitanje susjedima i rodbini.

¹³Kubura ili starinsko vatreno oružje koje se punilo prahom.

M.S.: Tako je. Bilo je zanimljivo da su susjedi slali susjedima svoga mladog sina, ili unuka kako bi im čestitao Božić. Govorilo se da ako muško dijete dođe prvo nekome u kuću čestitati Božić, da ono donosi sreću. U kućama gdje su živjeli Stjepani, skraćeno smo ih nazivali Štefovi, je bilo veselo. Čestitari su im dolazili čestitati i Božić i imendan te je uvijek bilo kod njih slavlje.

E.S.: Nakon Štefanja nam slijedi Ivanje.

M.S: Da, djed skuplja slamu koja je bila ispod stola i nosi je iz kuće i stavlja oko vočki kako bi iduće godine dobro rodile. Božićni stol je ispražnjen. Jedino je na njemu bila posuda s pošišanom pšenicom koja je zavezana trakom koja je bila trobojna. Sve do Silvestrova su bili dani odmora.

E.S.: Kako su Sigečani dočekivali Novu godinu?

M.S.: Kao i u ostalim selima, a tako i u Sigecu, organizirala se Šilvestarska zabava koja se održavala u društvenom domu. To su organizirali članovi Dobrovoljnog vatrogasnog društva. Dan prije su članovi išli po Sigecu od kuće do kuće i nosili pozivnice za zabavu. Ulaz je bio besplatan. Samo je trebalo biti dobre volje. Na zabavu su dolazili uglavnom mladi. Svirali su Sigečani, isto društvo kao i na seoskim zabavama koje su bile tijekom godine. Važno je bilo ispričati se, isplesati, a za muško društvo, dobro zaliti grlo.

E.S.: Božićno razdoblje se bliži kraju. Što se događa?

M.S: Da. Dan prije Sveta tri kralja je služena misa i župnik je blagoslovio vodu. Kada bi se došlo s mise, baka bi poškopila sve prostorije u kući kako bi se iz kuće istjeralo sve loše, kako je moja svekrva znala govoriti, da se izgna Lucifer. Ispekli su se paprenjaci, a baka ih je poškopila vodom kako bi se opustili i bili mekši. Ponovno idu Tri kralja od kuće do kuće i pjevaju pjesme „Tri kralja jahahu“ i „Nebo daj oku zvijezdu visoku slijediti“. Na Bogojavljenje završava božićno razdoblje i borovi se iznose iz kuća. Od Božića pa se do Bogojavljenja je išao župnik blagoslivljati kuće. U njegovoj pratnji su išla tri dječaka koja su predstavljala Tri kralja. Kada su ulazili u kuću, pjevali su božićne pjesme, a svi ukućani su bili okupljeni oko stola. Stol je bio jednostavno uređen, bijeli stolnjak, a na njemu upaljena svijeća kraj koje je bila ukrasna posudica sa svetom vodom i umočenom borovom grančicom.

Za vrijeme molitve, župnik bi borovom grančicom poškropio ukućane i uputio molitve Bogu da čuva njihovu kuću od zla i da u njoj budu mir i ljubav. Zatim je išao od ukućana do ukućana koji je poljubio raspelo. Svaka obitelj mu je kao zahvalu za blagoslov dala metalni novčić i počastila kolačima, rakijom ili vinom.¹⁴

Božićno razdoblje je došlo svome kraju. Nastupaju poklade, možemo reći, blesavo vrijeme u godini kada se ljudi šale, vesele i kada im nijedna šala koju upute nekome, nije za zamjeriti.

2.2.2. Čijalo iliti čijanje perja

Početak zime je značio i kraj života za mnoge guske u selu. Svaka kuća je imala jato od barem deset gusaka. Čijanje perja je naizgled bio monoton i dosadan posao, ali je bio prilika za veće druženje, ali i za čuti što se događa u selu i okolici.

E.S: Uvijek je moja baka govorila kako su današnji, tvornički jastuci nekvalitetni i da su nekada svi spavali na jastucima ispunjenim perjem i da su dobro spavali. Kada se čijalo perje, koje se perje najviše upotrebljavalo?

Kata Jerković: Istina, da. Ovi tvornički, umjetni jastuci su ništa naspram domaćim, punjenim perjem. Bila sam na brojnim čijanjima perja u Sigecu, i dok sam bila djevojka, ali i kada sam se udala. Čijanje perja se odvijalo zimi. U čijanje perja se išlo od početka do kraja sela. U moje vrijeme, to je bilo od kuće Artića koja je bila prva, pa do kuće Đure Salaja čija je kuća bila posljednja u selu. Obilazile su se one kuće u kojima su bile djevojke koje su se pripremale za udaju iako nije bilo nužno da u kući moraju biti djevojke koje će se udati. Otprilike se u roku od dva tjedna iščijalo svo perje iako se nije išlo svaki dan. Čijalo se u kasno popodne. Perje se čijalo kako bi se njime mogli napuniti jastuci i blazine.¹⁵ To su djevojke nosile kao miraz u kuću u koju su došle kao snaje. Svaka snaja je kao miraz morala donijeti šest jastuka i dvije blazine. Zaboravila sam reći kako se najviše čijalo guščje perje, međutim, znalo se čijati i pureće i kokošje perje. Guščje je najkvalitetnije perje za jastuke i blazine, pahuljasto je i mekano. Krupnije perje se stavljalo u jastuke, a u blazine ono sitnije i pahuljastije.

¹⁴Milka Szalaj, razgovor vođen u Sigecu, 21.8.2015., u 15 h.

¹⁵Blazina je prostirka u postelji.

E.S.: Što se prije čijanja perja moralo napraviti kako bi se pripremilo perje za čijanje?

K.J.: Prvo su se zaklale guske, moralo se paziti kako se ne bi perje zaprljalo krvlju. Kada su se zaklale, domaćica je na zaklanu gusku stavila vlažnu krpu i preko krpe išla zagrijanom peglom na žar kako bi se lakše počupalo perje s guske. Očupano perje se stavljalo u papirnate ili platnene vreće i tako se pripremalo perje za čijanje. Na čijanju je sudjelovalo između petnaest i dvadeset djevojaka i žena. Uzimalo se pero po pero u ruke i prstima se odvajalo perje od tavarike¹⁶ i stavljalo u drvene posude. Kada su se posude napunile perjem, domaćica je išla od jedne do druge žene ili djevojke i ubirala perje. Tavarika se baca pod stol i kada se završi sa čijanjem, baca se na otpad. U jedan jastuk su išla dva kilograma čistog perja dok se u blazinu stavljalo šest kilograma čistog perja. Perje se nije vagalo jer u kućama nisu imali vagu, ali se otprilike stavljalo u jastuke i blazine. Kada se završilo sa čijanjem, domaćica je stavljala perje u cvil.¹⁷ Cvil su žene kupovale u trgovini tekstilom u Novskoj. Kupovalo se u metrima i domaćica je krojila i šivala ručno prema dimenzijama za jastuk i blazine. Kada se sašio jastuk ili blazina, domaćica je ostavljala nesašiveno otprilike 15 centimetara i kroz taj otvor umetala perje.

E.S.: Je li se pjevalo dok se čijalo?

K.J.: Naravno. Uz pjesmu i razgovor je vrijeme brzo prolazilo. Znam i jedan stih koji se znao pjevati na čijanju. Išao je ovako: O jesenske duge noći // rek'o dragi da će doći. // Il' će doći, il' ne doći, // čekat ću ga do pol' noći.¹⁸

Đuro Jerković: Ima i ovaj stih: Iš'o momak Kati, al' se ne vrati. Ali, ne mogu se sjetiti kako ide dalje. Davno je to bilo, više se ni ne ide na čijanje u Sigecu pa smo i zaboravili koje su se pjesme pjevale. Mi mladići smo isto prisustvovali čijanju perja, ali nismo direktno sudjelovali.

E.S.: Zaboravila sam pitati, je li domaćica u čijoj se kući čijalo perje, radila kakav objed?

¹⁶Tavarika je lokalizam za stručak, dio pera.

¹⁷Cvil je lokalizam za rozi materijal u koji se stavljalo perje za jastuke i blazine.

¹⁸Kata Jerković, razgovor vođen u Sigecu, 20.8.2015., u 17 h.

K.J.: Nije, samo se od kolača pravile krafne, u većim količinama. Za piti je bilo vode, vina i rakije. Ničega drugoga se nije imalo.

E.S.: A što je s mladićima i muškarcima, jesu li i oni bili kada se čijalo perje?

Đ.J.: Oni bi došli već pred kraj i uvijek je bilo onih koji su donijeli usne harmonike i počeli svirati. Plesala se polka, ali i kolo kukunješće. Malo se oformljavalo pjevano kolo, tu su ruke plesača išle naprijed i postavljene u križ, pa malo igrano kolo gdje su plesači imali ruke otraga i postavljene isto u križ. U pjevanom kolu je bilo napjevavanje, jedan dio kola bi pjevao: „Oj, djevojko, dušo moja!“ , a drugi dio kola: „Ružmarine, ti nemaš vršike!“. Zatim opet jedan dio kola bi pjevao: „Oj, djevojko, dušo moja!“ , a drugi: Ti vršike, a ja nemam dike!“. I ponovno bi išlo: „Oj, djevojko, dušo moja...“. Već su prošle godine kako smo natpjevali jedni druge. Uglavnom su u kolima bili i muškarci, tj. mladići i žene, tj. djevojke. I nakon što bi se svi umorili, pošli bi svojim kućama.¹⁹

2.2.3. Poklade

Veljača se bližila kraju. Seljaci su osjećali kako dolazi proljeće, buđenje prirode i kako će ono zamijeniti dugu, hladnu zimu. Taj dio godine se slavio kao rođenje novog života i ljudi su željeli da svo zlo nestane i da pokladama označe tekuću godinu još boljom nego prethodnu.²⁰

E.S.: Poklade su uvijek bile zanimljiv dio godine. Nekada se išlo više u maškare nego danas. Sigečanska djeca više niti ne idu. Ja sam išla do svoje 17. godine i jedva sam čekala ići. Tko je sve išao, kako su se oblačili?

Kata Jerković: Djeca su išla nedjeljom, a mladi na pokladni utorak. Najviše su išli mladi, ali znali ići i oni srednjih godina, više kako bi se malo provešeli i zaboravili na probleme. Mladi su se danima pripremali za maškare. Osmišljali su kako će napraviti neku „spačku“²¹ i kako će se obući. Kod nas u selu se nije radila pokladna predstava kao u okolici. Osim Sigečana, u selo su u maškare dolazili i iz okolnih sela. Plesmanke i Subočanke su bile

¹⁹Đuro Jerković, razgovor vođen u Sigecu, 20.8. 2015., u 17.50 h.

²⁰Kazimir Orešković: „Običaji“, Ogranak Matice Hrvatske Novska, Novska, 2007., 40. str.

²¹Spačka ili šala.

obučene u narodne nošnje i zamaskirane u licu da se nije moglo znati tko je tko. Mi smo malo i mlado selo, kod nas nije bilo narodnih nošnji jer smo mi doselili iz Hrvatskog zagorja i Prigorja. Sigečani su iz ormara svojih baki uzimali bluze, rubače, fertune i marame, namrljali lica ugljenom ili su izradili nekakvu masku kojom su mogli prekriti lice. Od jutra se išlo po selu od kuće do kuće. Cestom se čulo pjevanje i vikanje. Kada su maškare došle u nečiju kuću, domaćini su ih lijepo dočekali i počastili. Častilo se vinom i krafnama.

E.S.: Što se pjevalo kada se došlo u nečiju kuću?

K.J.: Kod nas je bilo: „Danas je Fašnik, fašnički dan. // Dajte nam jaja i novaca.// Istjerajte nas van.“ Sjećam se i ovoga: „Jedno jajce za rezance!“ Maškare bi dobivale jaja, krafne, čokoladice, bombone. Kod nekoga se dobijalo i novaca. Maškare su veselo promatrale kako domaćin stavlja poklone u njihove košare. Pri odlasku iz kuće, maškare bi zaželjele domaćinu i njegovoj obitelji puno zdravlja i sreće.²²

Nakon pokladnog utorka popraćenog ludovanjem, vikom i pjesmom, uslijedila je čista srijeda. Od čiste srijede do Uskrsa je korizma. Ne održavaju se svatovi ni zabave, a križevi po crkvama su obučeni tamnim materijalom. Na čistu srijedu ili Pepelnicu je post i nemrs; jede se samo kruh i pije se samo voda.

2.2.4. Uskrs

Veliki je tjedan. Iščekuje se Uskrs, dan kada je Isus uskrsnuo, dan kada je Život pobijedio Smrt, najstariji blagdan kršćanstva.²³

E.S.: Jesu li Sigečani išli na Veliki četvrtak i Veliki petak u Lipovljane na misu?

Barbara Javorić: Na Veliki četvrtak nisu, ali su išli na Veliki petak. Neki su išli kolima, a neki pješke do Lipovljana, ali ovaj put nije bilo pjesme i veselja. Išlo se u tišini. Taj dan se nije radilo mnogo kao što je prijašnjih dana. Vjernici su išli navečer na misu pokloniti se Kristovom grobu. Kristov grob su čuvala četvorica vatrogasaca, a grob je osvjetljavala velika svijeća.

²²Kata Jerković, razgovor vođen u Sigecu, 20.8.2015., u 18 h.

²³ Ur: Željko Obad: *Pisanica: hrvatski uskrsni običaji*, Otvoreno sveučilište., 1993., 5. str.

E.S.: Kada su se farbala jaja i čime?

B.J.: Djeci je najviše bilo zanimljivo farbanje jaja. Ovisi kako je tko htio, neki su na Veliki petak, a neki na Veliku subotu farbali jaja. Baka ili majka je pripremila jaja, bilo kokošja ili guščja za ukrašavanje pčelinjim voskom. Vosak se kupovao od pčelara ili se dobio od susjeda i rođaka koji su se bavili pčelama. Vosak se zagrijavao na peći i onda se u njega umakao vrh guščjeg pera ili vrh malog noža i iscrtavali se različiti motivi po jajima; od križa, lišća, svjetova do crtica, točkica različitih veličina. U rangli ili rajngli²⁴ je nalita voda i crveno lišće od luka. Rangla se stavljala na peć i čekalo se da zakipi. Kada je voda krenula kipiti, u nju su se stavila jaja. Ona su odstajala nekoliko sati u toj vodi, a kada su se izvadila, bila su smeđe boje, vosak se otopio, ali je na njegovom mjestu ostao trag koji je bio žučkastosmeđe boje. Kada su se jaja ohladila, vrh platnene krpe se malo umočio u svinjsku mast i jaja su bila sjajnija.

E.S.: Što se pripremalo i nosilo na blagoslov na večernju misu na Veliku subotu?

B.J.: Kao i danas, kuhala se šunka i omotala u tijesto te stavljalo peći. Nosile su se pisanice, mladi luk i sol. To je sve majka pripremila u lijepu, pletenu košaru i sa svojim ukućanima išla na misu. Nakon mise se svi vratili svojim kućama i jela blagoslovljenu hranu koja se jela i sutradan, na sam Uskrs.

Nedjelja nakon Uskrsa se naziva Mladi Uskrs. Oni parovi koji su bili zaručeni, su jedva dočekali, jer je to bio znak da se mogu vjenčati, a zabave održavati. Vrijeme je sve ljepše. Kukuruz i krumpir su nikli, sada ih je potrebno okopati. Voćke i vinova loza listaju. Počinju pripreme za košnju livada kako bi se pokosila i osušila trava. Postala bi sijeno i odvezla se kući i spremila u štagalj ili u plastove kako bi poslužila kao hrana za stoku.²⁵

2.2.5. Sijanje žita i vršidba

Ljeto je bilo itekako radno godišnje doba. Vadio se krumpir i skladištio, a kosilo se i vršilo žito. Za taj posao je trebao puno seljačkih ruku.

²⁴Rangla ili rajngla je naziv za posudu za kuhanje.

²⁵ Kazimir Orešković: *Običaji*, nav. dj., 51. str.

E.S.: Nije bilo nijedne sigečanske kuće čiji ukućani nisu sijali žito na svojim poljima. Kada se sijalo žito i tko je u tome sudjelovao?

Ivan Salaj: Istina. Bez žita se nije moglo živjeti. Niti ljudi niti životinje. Takva su bila vremena. Sijalo se u jesen, negdje oko Lukova koje je bilo u listopadu. Čak tri puta se oralo polje gdje se sijala pšenica. To smo nazivali trojak. Sijali su muškarci i mladići. Sjeme su grabili rukom iz lanenih plahti koje su vezali u čvor i koji se nalazio na lijevom ramenu, dok je ostatak plahte, u kojem je bilo sjeme, bio na desnom boku. Kasnije su koristili kante. Svaki slog na kojem se sijalo žito je imalo 4-6 redova, kao i kada se sijao kukuruz. Prije sisanja, zemlja se orala pa brnala. Kada se posijalo, išlo se zabrnati zrno. Kada se zabrnalo, išlo se jarčiti, to jest, plugom se pravili jarci. Zatim su se očistili prijekopi. Nakon nekog vremena je sjeme počelo nicati i pšenica je rasla.

E.S.: Kada se kosilo žito i na koji način?

I.S.: Kosilo se ljeti i ručno, kosama. Broj kosaca je ovisio o urodu. Ako je urod bio obilniji, bilo je i više kosaca. Onda su pomagali rođaci ili susjedi, ali ih se moralo obavijestiti koji dan ranije. Na svakog kosca je bila jedna žena koja je srpom odbirala žito koje kosac prije pokosio. To odbrano žito je slagala u snopove. Kosilo se od jutra do podne. Onda se išlo na objed kod domaćina. Za objed je domaćica pripremila žgance (uglavnom od kukuruznog brašna) i pečenu slaninu. Popodne se išlo ponovno na polje kako bi se povezali snopovi žita i slagali u granice. Snopovi su se povezivali stabiljkom žita, nismo imali špagu.

E.S.: Baka mi je pričala kako su Sigečani išli kositi žito u Staru Subocku kod imućnijih seljaka kako bi dobili kilogram masti i od određene količine jednu granicu žita.

I.S.: Istina. Sigečani su bili vrlo siromašni i išli raditi kao sluge kod Subočana. Obavljali su različite poslove, a što se tiče košnje, da, kada se nekome išlo raditi, a ne pomagati, svaka deseta granica je išla koscu, a ostale domaćinu, to jest gazdi.

E.S.: Kako se slagale granice?

I.S.: Slagale su se u križ. Oko dvadeset snopova je išlo u granicu, a dvadeset i prvi snop je išao na vrh granice. Taj zadnji snop smo nazivali pop kako granica ne bi kislila. Granice su se onda povezivale kako ih vjetar ne bi razbacao. Te granice su ostajale na polju sve dok nije došao dan kada je mašina²⁶ bila u selu. Koji dan prije nego je mašina došla u selo, išlo se na polje po granice. Muškarci i mladići su granice tovarili na kola i vozili kući. Kada su se granice dovezle kući, stavljale su se u kamare. Zaboravio sam prije reći, na polju, kada su se složile granice, se velikim, širokim grabljama grabljala grabljanina²⁷. Kada se došlo kući, njome su završavale kamare. Kamare su bile u obliku kruga ili obliku jaja. Kamara se počela slagati od sredine; lati granica su išle u sredinu, a stabiljke žita se postavljale prema van. Na vrh kamare se bacalo i sijeno kako ne bi kislilo.

E.S.: Znači, kada su se napravile kamare, čekao se dan kad će doći majstor s mašinom kako bi ovršio žito.

I.S.: Tako je. Nekoliko dana prije vršidbe, domaćin bi saznao kako mašina dolazi u selo. Morao je ići obavijestiti susjede i rođake koji su živjeli blizu kako bi pomogli u poslu. U cijelom tome poslu je sudjelovalo otprilike dvadeset ljudi. Kada bi majstor došao, postavio bi mašinu u dvorište. Dvije žene su odvezivale granice, i dodavale čovjeku koji je „hranio“ mašinu. Njega smo nazivali štoper.²⁸ Dvojica su bacali s kamare na mašinu. Trojica ili četvorica su nosili i držali vreće u koje je ulazilo žito. Zatim su napunjene vreće vagala dvojica; to jest, jedan je vagao, a drugu zapisivao težinu uzvagane vreće. Vreće su bile domaće radinosti, od lana. Izvagane vreće su nosili snažniji muškarci i mladići na ramenu na tavan gdje je domaćin pripremio mjesto gdje će skladištiti ovršenu pšenicu. Ispod mašine je išla pljeva²⁹ koja je nastala nakon što je jedan hranio mašinu žitom. Jedna žena je vukla pljevu od mašine, a druga je grabljala pljevu i stavljala u plahu. To se nosilo u plevnjak³⁰. Pljeva je služila kao hrana za konje. Kada se htjelo hraniti konje pljevom, noć prije se pljeva pofurila³¹ i tako odstajala do jutra. Za svakog konja, kojeg je domaćin imao u štali, išao je kilogram brašna koji se miješao s pljevom i ujutro su se time hranili konji. Ajmo se mi vratiti na samu vršidbu. Na kraju mašine, iz dreša³², je padala na zemlju ovršena slama. Tamo su bile žene

²⁶U ovom slučaju, mašina označava vršilicu.

²⁷Grabljanina ili ostatak od žita koji se nije složio u granice.

²⁸Štoper je osoba koja hrani mašinu.

²⁹Pljeva ili otpad od klasja žita.

³⁰Plevnjak je naziv za prostor u štaglju gdje se odlagala pljeva.

³¹Pofurila je izraz za natopiti vrućom vodom.

³²Dreš ili mašina.

koje su vilama gurale slamu do onih koji su dalje gurali do kupa gdje se slagala slama. Na kupu su obično bila dvojica muškarca koji su slagali, a dvojica ili trojica su im sa zemlje dodavali slamu. Kada je ovi više nisu mogli dodavati sa zemlje, jer je kup bio sada dosta visoko, kraj kupa su nagurali kola. Tada su žene bacali slamu u kola, a ovi sa kola na kup. U sredinu kupa se umetala stožina³³. Kup slame je mogao biti visok i do pet, šest metara. Kada više u kamari nije bilo granica, to je značilo da je vršidba išla kraju. Nakon završetka žetve, išlo se na objed i nakon njega odmah do kuće dalje s mašinom kako bi se i tamo ovršilo žito.

E.S.: Nakon vršidbe, što se našlo na stolu domaćice i domaćina?

Barbara Javorić: Kada bi domaćin i domaćica saznali kada će se kod njih vršiti žito, nastala bi velika gužva za domaćicu jer mora pripremiti hranu za ručak kada će biti vršidba. Dan prije bi pozvala dvije, tri susjede kako bi joj pomogle zaklati guske i napraviti pite. Od pijače³⁴ se na stolu našla voda, vino i rakija od špirita³⁵. Od jedne litre špirita se dobije 3,5 litara rakije.

E.S.: Onda je ručak bio obilan i ukusan, a još bolji uz dobru kapljicu. Koliko je otprilike trajala kod jednog vršidba žita? Kako se plaćalo majstoru koji je s mašinom došao ovršiti žito?

Ivan Salaj: Ovisno koliko je je tko imao ima žita. Primjerice, ako su kod domaćina bile dvije kamare, vršilo se od zore do podneva. Vlasnika mašine smo nazivali majstor. Išlo se od kraja sela s mašinom prema početku. U prosjeku, bilo je pet do šest vršidbi dnevno. U početku u Sigecu nije bilo osobe koja je imala svoju mašinu već su dolazili iz susjednog sela Plesma. Odande su bila dvojica majstora koji su imali svoje mašine, Stipa Radić i Ivo Antolović. Kasnije je mašinu kupio Sigečanin Slavko Kirin pa je onda on išao vršiti po Sigecu. Mašinom se vršilo kod nas u selu sve do sredine sedamdesetih, tada je već bio kombajn i onda je on zamijenio mnogo vrijednih seljačkih ruku koje su dotad sudjelovale u vršidbi. Što se tiče plaćanja, majstoru se davao ušur³⁶. To je bilo 10% od ovršenog žita.

³³Stožina ili kolac promjera 12 centimetara koji se umetao u kup slame.

³⁴Pijača ili piće

³⁵Špirit ili etilni alkohol.

³⁶Ušur ili plaća majstoru.

Primjerice, ako se izvršilo deset metara žita, sto kilograma izvršenog žita je išlo majstoru. Naravno, dala mu se i koja litra rakije.³⁷

E.S.: Je li se pjevalo tijekom košnje i vršidbe žita?

B.J.: Pjevalo se nakon ručka, kada su trbusi bili puni. Tada su ljudi imali više energije pa su mogli pjevati. Prije sam ja znala mnogo pjesama. Ove su se pjevale i na čijanju, perušanju, ali i na vršidbi. Čuj ovu: „Oj, livado, rosna travo. // Javore, javore. // 'Ko po tebi čuva stado? // Zlato moje. // Čuvala ga djevojčica. // Javore, javore. // Od sedamnaest godinica. // Zlato moje. // Stado čuva, pjesmu pjeva. // Javore, javore. // Moj dragane, što te nema. // Zlato moje. // Što te nema ovih dana? // Javore, javore. // Kada stado čuvam sama. // Zlato moje.“ Ne znam je li ti tko rekao za ovu: „Kopa cura vinograd, vinograd. // Njoj dolazi momak mlad, momak mlad. // Dobro jutro curo mala. // Jesi l' okopala vinograd? // Danas kopam, jedan sat, jedan sat. // A sutra ću cijeli dan, cijeli dan. // Sa prozora majka viče. // Što se tebe tiče mangupče.“ Ima pjesma „Angelina vodu lila“. Ide ovako: „Angelina vodu lila. // Ej, nad vodom se nadnijela. // Sama sebi govorila. // Ej, sama sebi govorila. // Mili Bože, dal' sam lijepa? // Ej, mili Bože, dal' sam lijepa? // Još da su mi oči plave. // Ej, još da su mi oči plave. // Sve bi momke zaniijela. // Ej, sve bi momke zaniijela. // Svog dragana ponajviše. // Ej, svog dragana ponajviše.“³⁸

Važno je istaknuti kako se u susjednom selu Stara Subocka, od 2009. godine u srpnju održava manifestacija „Vršidba žita“ gdje se prikazuje kako se žito nekada vršilo mašinom. Manifestacija svake godine privlači sve više posjetitelja, a mještanima sela to mnogo znači jer ne žele da padne u zaborav kako se nekada mukotrpno radilo kako bi se dobilo čisto žito koje su koristili za sebe, jer od žita se pravilo brašno, tako i za hranu za stoku.

2.2.6. Branje kukuruza i perušanje

E.S.: Kako se kukuruz brao ručno i bilo je potrebno mnogo vrijednih ruku kako bi se pobrao i pospremio. Tko je sve sudjelovao?

Duro Jerković: Da, nekada se kukuruz brao ručno, bio je to težak posao. Ali, uz dobro društvo i pjesmu, vrijeme nam je brzo prolazilo. Branje kukuruza se događalo u jesen. Ujutro se kretalo na polje kolima koje su vukli konji. Onima čiji se kukuruz brao, su došli pomoći

³⁷Ivan Salaj, razgovor vođen u Sigecu, 21.8.2015., u 12 h.

³⁸Barbara Javorić, razgovor vođen u Sigecu, 21.8.2015., u 16 h.

susjedi i rodbina koja je živjela u blizini. Klipove kukuruza su ubirali i bacali u sepete³⁹ koje su pak muškarci i mladići donosili do kola u koje su bacali klipove iz sepeta. Klipovi nisu bili očišćeni, već se njih čistilo od „perušinja“ unutar kojih su se nalazili.

E.S.: Što se događalo nakon što se kukuruz pobrao?

Đ.J.: Kada se kukuruz pobrao, išlo se kod domaćina na objed. Jela se guščetina, s time da je domaćica dan prije morala zaklati i očistiti nekoliko gusaka i u tome su joj pomagale susjede. Isto tako, dan prije su se ispekle i orehnjače i makovnjače. Pila se voda, rakija i vino. Nakon objeda, kretalo se ponovno na posao. Sada je trebalo kukuruz iz kola prenijeti u jednu prostoriju u kuću iz koje se onda otpremalo na tavan. Istrpavalo se iz kola u sepete koje su nosili u kuću. Domaćin ili domaćica su među neočišćene klipove stavljali jabuke koje su bile nagrada za pomoć koju im pružaju njihovi susjedi i rodbina. Prostorija u kući gdje se donosio kukuruz je tada bila prazna, u njoj nije bilo namještaja jer ne bi svi mogli stati u nju zajedno s kukuruzom. Na jednom dijelu prostorije je bila hrpa neočišćenog kukuruza. Perušinke se nosilo van na dvorište.

E.S.: Gdje se skladištio operušani kukuruz?

Đ.J.: Kada se on očistio i bacao u sepete, muškarci i mladići su sepetima prenosili do drugog dijela prostorije odakle se pak prenosilo na tavan. Na stropu se nalazio veliki otvor koji je vodio na tavan i kroz njega su prenosili kukuruz iz prostorije na tavan. Na tavanu su bila dvojica, trojica koji su klipove slagali jedan na drugoga i tako radili zidove blizu cijevi koja je služila kao dimnjak kako bi se kukuruz prije posušio i kako bi se mogao upotrijebiti za hranu domaćim životinjama. Manji dio kukuruza se odvajao i napola počistio, odnosno, „perušinke“ se podiglo prema početku klipa i svezalo u čvor i onda stavljao na tanje grede kako bi se isto brže posušio. Među silnim klipovima se mogao pronaći i koji crveni klip i onaj koji bi ga pronašao, taj je mogao ići ranije spavati. To bi mu bila nagrada za trud i pomoć. Međutim, to je više bilo simbolički jer je svima bilo u interesu da prije završe s perušanjem i skladištenjem kukuruza kako bi se moglo plesati i pjevati.⁴⁰

³⁹Sepet je lokalizam za veću košaru ispletenu od šiblja s jednom ručkom.

⁴⁰Đuro Jerković, razgovor vođen u Sigecu. 20.8. 2015., u 16 h.

2.2.7. Hodočašće Sigečana u Jasenovac na blagdan Velike gospe

E.S.: Nekada su Sigečanke i Sigečani na Veliku Gospu, dan Uznesenja Blažene Djevice Marije, pješke hodočastili u Jasenovac kako bi odali počast Gospi Jasenovačkoj. Zašto je taj blagdan toliko važan za taj kraj, pa i za Sigetac?

Marija Smetko: Sigetac je mlado, malo selo u kojem nije bilo crkve. Postavlja se pitanje zašto je to tako. Naime, gotovo svi sigečanski muškarci i mladići su u vrijeme Drugog svjetskog rata bili u ustašama i domobranima. Većina njih se nikada nije vratila kući, stradali su u Križnom putu i ne zna se njihovo posljednje počivalište. Za vrijeme Jugoslavije, Sigetac je smatran „ustaškim selom“ te njeni stanovnici su gledani „ispod oka“. Lipovljanska župa, kojoj je pripadao Sigetac, nije imalo financijskih mogućnosti, a niti samo selo da za izgradnju male crkve. Sigetac je tek 2000. godine dobio, kako mi kažemo, kapelicu. Radi se o natkrivenom oltaru kojeg krasi kip Majke Božje Bistričke koja u svom naručju drži maloga Isusa. Nekoliko puta godišnje lipovljanski župnik održi svetu misu, a „kram“ ili „kirvaj“ u Sigeću je 13. srpnja, dan kada se slavi Majka Božja Bistrička. No da se mi vratimo na tvoje pitanje. Uz Božić i Uskrs, za Sigečane je od velikog značenja bio blagdan Velike Gospe. Toga dana se nije radio nikakav teški fizički posao, kao niti danas, već se hodočastilo pješice u Jasenovac u kojemu je crkva bila posvećena Uznesenju Blažene Djevice Marije.

E.S.: Kako su Sigečani bili organizirani, kada se kretalo i kojim putem su išli?

M.S.: Sigečani su se okupili u manje grupe; djevojke i žene s malom djecom su išle prve, za njima su išla veća djeca, a onda mladići i muškarci. Mladića i muškaraca hodočasnika nije bilo mnogo. Prije nego što su pošli, svatko se pomolio u sebi i izrekao nakanu. Tijekom puta prva skupina je izmolila krunicu, a zatim su se pjevale crkvene pjesme posvećene Mariji. Hodočasnici su pješačili oko dva sata. Od Sigeća do Jasenovca je bilo oko dva sata hoda. Iz Sigeća se kretalo oko 7.30 ujutro, a svečana misa je bila u 10 sati. Relacija kojom su Sigečani išli do Jasenovca je: Đolovi,⁴¹ Palčinjak,⁴² most na potoku Strugu, šuma

⁴¹Đolovi je čest naziv za močvarna područja i blatne glibove na putu. Nalaze se u Bokovima, južno od Subocke i Sigeća., preuzeto: Ivan Gračaković: *Stara i Nova Subocka*, nav. dj., 287. str.

⁴²Palčinjak ili Palčenjak označava njive i livade u blizini starog mlina na Subockoj, južno od Stare Subocke, a na zapadnoj obali starog korita Subocke. Ime je moglo doći od riječi palac, naziva za dijelove kotača (kola) koji je pokretao vodenicu, tj. po mlinu-palčenjaku., preuzeto: Ivan Gračaković: *Stara i Nova Subocka*, nav. dj., 291. str.

Krndija,⁴³ Suše⁴⁴ i Jasenovac. Kada su došli u Jasenovac, u dvorištu župnog dvora su se okrijepili vodom i čekali početak mise. Pri kraju svete mise, započinjala je procesija. Na čelu procesije je bio ministrant koji je nosio križ, zatim su išli ostali ministranti, pa muškarci, zatim četiri jasenovačke djevojke obučene u duge bijele haljine sa velima i vjenčićima od cvijeća izrađenog od bijelog krep-papira. One su nosile kip Gospe Jasenovačke na postolju ukrašenom zelenilom i prirodnim cvijećem. Nakon njih su slijedili župnik jasenovačke župe i drugi svećenici, zatim djeca i mladi te na kraju žene. Procesija je išla okolo župnog dvora, crkve te se vraćala natrag u crkvu. Nakon završetka svete mise, jasenovačke žene su nudile hodočasnike kojih je bilo iz okolice, ali i šire, kolačima, vinom i rakijom. Jasenovčani su imali i svoj glazbeni sastav koji je svirao na zabavi toga dana. Kada su se okrijepili, hodočasnici su odlazili kući, također pješice.

E.S.: Kako je danas? Idu li Sigečani pješice u Jasenovac? Je li procesija danas drugačije nego kako je bilo prije?

M.S.: Nažalost, danas nitko od Sigečana više ne hodočasti pješice do Jasenovca. A i sam redosljed sudionika procesije je drugačiji. Na čelu je ministrant koji nosi križ. Za njim idu drugi ministranti, mladi, svećenici. Nakon svećenika idu četvorica muškaraca (a ne četiri jasenovačke djevojke) koji nose sliku Uznesenja Blažene Djevice Marije na nebo (umjesto kipa Gospe Jasenovačke). Kip Gospe se danas nalazi u sklopu glavnog oltara jasenovačke crkve. Uz muškarce, koji nose sliku, sa svake strane ide po jedna jasenovačka djevojka ili žena obučena u jasenovačku narodnu nošnju bijele boje, u desnoj ruci nosećibaklju. Gospi Jasenovačkoj su se molili mnogi, kako za zdravlje, tako i za dobre obiteljske odnose, da se lakše podnese siromaštvo, ali i gubitak voljenih osoba. Svetište u Jasenovcu je itekako važno za ovaj kraj. Može se reći da se nalazi negdje na sredini, udaljeno je više stotina kilometara od svetišta u Mariji Bistrici i Aljmašu te i danas u Jasenovac, čak više nego prije, dolaze mnogi iz različitih županija, čak i hodočasnici iz inozemstva.⁴⁵

2.2.8. Seoske zabave

⁴³Krndija je šuma južno od Stare Subocke, kod Plesma i ušća Subocke u Strug, te uz južnu obalu Struga prema Jasenovcu. Ime vjerojatno nastalo od turske riječi kirindi (razbiti se), preuzeto: Ivan Gračaković: *Stara i Nova Subocka*, nav. dj., 290. str.

⁴⁴Suše su livade jugoistočno od Stare Subocke, uz potok Subocku prema njegovu ušću u Strug kod Plesma., preuzeto: Ivan Gračaković: *Stara i Nova Subocka*, nav. dj., 292. str.

⁴⁵Marija Smetko, razgovor vođen u Sigecu, 16.8.2015., u 15 h.

E.S.: Nekada je društveni život u Sigecu bio itekako aktivan. Možete li mi reći o tome, gdje su se Sigečani najviše okupljali i družili?

Barbara Javorić: Dok nije bilo društvenog doma u Sigecu koji je izgrađen 1958. godine i kuglane koja se tamo nalazila, Sigečani su se okupljali u kućama gdje su se održavale zabave. Zabave su bile svake subote i to u kućama koje su bile u vlasništvu Sigečana, ali nije nitko živio u njima. To su bile kuća obitelji Dijanić i kuća Janka Šaguda. Od starijih svirača se sjećam Slavka Kirina i Juraja Jambrečine. Slavko je svirao beglajt⁴⁶, a Juraj harmoniku. Mlađi svirači su bili: braća Josip i Franjo Javorić, Alojz Hrastović, braća Đuro Šagud i Tomo Šagud i braća Drago i Josip Novosel. Josip je svirao harmoniku, dok je Franjo Javorić svirao beglajt. Alojz je svirao violinu. Đuro je svirao beglajt, a njegov brat Tomo bas. Drago je svirao harmoniku, a brat Josip beglajt. Okupljanje je bilo u kasno popodne, a ostajalo se do dva ili tri sata nakon ponoći. Osim Sigečana, na zabavi je bilo ljudi i iz susjednih sela: Stare Subocke, Nove Subocke i Plesma. Na zabavama se pjevalo, plesalo, razgovaralo. Osim za druženje, one su služile i za upoznavanje mladića i djevojaka. Na zabave je dolazilo i staro i mlado; nije bilo dobne granice. Djevojke su dolazile u pratnji majki koje su pazile na njih. Ali, to je bilo čak i prije nego što sam ja počela ići na zabave.

E.S.: Ja već deset godina idem na seoske zabave i dobila sam dojam da danas sve manje mladića zna plesati. Kakvi su bili mladići nekada? Jesu li znali i voljeli plesati? Kakav je bio njihov pristup prema djevojkama?

B.J.: Možeš li zamisliti, nije se pitalo djevojke je li će plesati s mladićima ili ne. Dođe mladić do djevojke, uzme je za ruku i odvede plesati. Nije bilo tu nekakve filozofije. Gotovo svi mladići su znali plesati. Jer, djevojke vole kad mladići znaju plesati. Nije ih bilo sramota. Danas kao da se živi u nekom drugom svijetu. Mladež je sve više zaludena tehnologijom, međusobno se ne druži kao što smo mi prije. Jedva smo dočekali subote kako bismo išli plesati i pjevati. I istina, danas sve manje mladića zna plesati. Žalosno, ali istinito.

E.S.: Na današnjim zabavama se prodaju pića, bambusi, gemišti, pivo... Kako je bilo prije?

⁴⁶Beglajt je drugi naziv za bugariju.

B.J.: Nekada su si, oni koji su imali kod kuće, nosili na zabavu rakiju i vino. Oni koji nisu imali kod kuće ili nisu htjeli nositi, su kupovali vino i rakiju na zabavi.⁴⁷

Danas se zabave u Sigecu održavaju samo kada DVD Sigetac održava vatrogasnu skupštinu nakon koje slijedi zabava. To se događa u proljeće i organizira se još jedna zabava povodom kirvaja u selu, a to je 13. Srpnja kada se slavi Majka Božja Bistrička. Te zabave se organiziraju u društvenom domu u Sigecu.

2.2.9. Vjenčanja

Jedan od najvažnijih dana u životu svakog pojedinca jest vjenčanje. Sklapanje braka je važan trenutak u životu pojedinca i zajednice. To je početak zajedničkog života dvoje ljudi koji osnivaju važnu zajednicu zvanu obitelj u kojoj će odgajati svoju djecu.⁴⁸

E.S.: Sada ću vam postaviti, meni najzanimljivije pitanje. Kakva su bila nekada vjenčanja? To jest, kako je mladić išao prositi djevojku. Tko je išao s njime? Kako je tekao dan vjenčanja?

Zdenka Artić: Bilo je drugačije nego danas. Djevojka i mladić se uopće nisu morali poznavati, čak ni svidjeti jedno drugome. Mladić je išao sa svojim rođacima i roditeljima u prošnju djevojci. Mladić je šutio, ali i djevojka. Prvo su se roditelji dogovarali. Kada su prosci došli pred kuću, tamo bi ih dočekali domaćin i domaćica te bi se pozdravili. Zatim se išlo u kuću, a djevojka se nije nalazila u istoj prostoriji gdje su bili prosci. Prvo je bio zahtjev imovine, erb. Mladićeva strana je rekla: „Mi hoćemo kravu, dva jutra zemlje, i hoćemo otpremninu.⁴⁹“ U tu otpremninu je spadao meblin⁵⁰. U meblin je pak spadalo sljedeće: dva ormara, dva kreveta, psiha⁵¹, dva natkaslina⁵², stol i dva stolca. To se nazivalo dupli meblin. Ako je djevojka bila iz siromašne obitelji, onda je bio samo meblin – jedan ormar, jedan krevet, psiha, jedan natkaslin, jedan stol i dva stolca. Ako su se djevojčini roditelji složili s erbom, pozvali bi djevojku u prostoriju. Mladić bi stao nasuprot djevojke i pitao ju želi li ga, a onda je ona pitala želi li on nju. Ako su oni pristali, onda je bilo dogovoreno. Međutim, prije

⁴⁷Barbara Javorić, razgovor vođen u Sigecu, 21.8.2015., u 18 h.

⁴⁸Zorica Vitez: *Hrvatski svadbeni običaji*, Golden marketing – tehnička knjiga, Zagreb, 21. str.

⁴⁹Otpremnina bi u ovom slučaju značila sve ono što djevojka mora donijeti u mladićevu kuću kada se uda za njega.

⁵⁰Meblin je naziv za namještaj koji je djevojka kao otpremninu donosila u kuću u koju se udala.

⁵¹Psiha je naziv za komodu koja je imala ogledalo.

⁵²Natkaslin ili noćni ormarić.

desetak, petnaestak godina prije nego što sam se ja udavala, toga nije bilo. Nije se pitalo niti mladića, niti djevojku. No da se vratimo kako je bilo u moje vrijeme. Mladić i djevojka su mogli reći da se ne žele vjenčati, ali nisu smjeli. Pritisak roditelja je ipak bio jači.

E.S.: Je li u našem selu bio slučaj kada je dogovor za brak propao radi nečega?

Z.A.: U Sigecu je bio jedan slučaj kada mladićevi prosci su od djevojkina oca zahtjevali dva jutra zemlje, a ovaj je samo toliko zemlje i imao. Uz to je imao četiri kćeri, te, da je pristao dati uz svoju jednu kćer i dva jutra zemlje, njegova obitelj ne bi imala od čega živjeti. Dogovor za brak je tada propao. Međutim, taj mladić i ta djevojka su se ipak kasnije vjenčali i ona nije u sklopu miraza donijela u suprugovu kuću zemlju.

E.S.: Nastavimo dalje. Jesu li budući mladenci išli na kakve pripreme za crkveno vjenčanje?

Z.A.: Nisu. Nije postojalo zaručničkih tečajeva kao danas. Oni su kod župnika ugovarali datum vjenčanja. Dan prije vjenčanja se išlo na ispovijed i župnik bi im davao pokoru za njihove grijehе.

E.S.: Što je bilo dalje? Sada smo saznali kako je mladenka morala donijeti meblin u kuću mladoženje. Kada se on donosio i tko je sve pomagao pri prijevozu?

Z.A.: Dan prije, navečer, se zaprežnim kolima dovezio meblin u mladoženjinu kuću. Osim mladenaca, u prijevozu meblina su sudjelovali i djeveri, djeveruše i kumovi. Mladenci su držali psihu u rukama kako se ne bi razbila. Smiješno za čuti, ali tako je bilo. Istu tu večer se složio namještaj u sobi mladenaca i krevetninu koju je u sklopu miraza mladenka donijela u mladoženjinu kuću. Od krevetnine je donijela šest jastuka, dvije blazine i deset plahti. To je sve bio ručni rad. Jastuci i blazine su se pravili na čijanju perja, a plahte su rađene od lana. Onda su kumovi, djeveri i djeveruše uhvatili mladence i bacili ih na krevet. To jest, prvo su bacili na krevet mladenku, a onda mladoženju. Postoje dvije verzije zašto se to radilo. Jedni su govorili kako su mladenci trebali isprobati valjaju li im kreveti dok su drugi govorili da se to radi tako da im prvo dijete bude sin.

E.S.: Kako je tekao dan kada su se mladenci vjenčali?

Z.A.: Kao i danas, taj dan su se i kod mladenke i kod mladoženje okupljali uzvanici. Svatovi nisu bili preveliki, nije bilo puno novca, pogotovo kod nas u Sigecu. Kod mladoženje su bili svirači, koji su uglavnom bili iz Sigeca, i onda je mladoženja s njima i svatovima išao po mladenku. Svirači i svatovi su pjevali: „Svatovi smo, ne znamo čiji smo. // Čiji bili, rakije bi pili!“ Ako je mladenkino dvorište imalo kapiju⁵³, mladoženjini svatovi bi stali i pregovarali s mladenkinim svatovima. Glavnu riječ u pregovorima su imali stari svat, koji je bio s mladoženjine strane i domaći svat, koji je bio s mladenkine strane. Iza kapije je bio stol prekriven bijelim stolnjakom s rakijom. Stari svat bi pitao: „Jel' imate vi po kaj smo mi došli?“, a domaći svat bi rekao: „Imamo, al' kol'ko ste spremni dat' za našu dragu mladu?“. I kada bi se oni pogodili za cijenu, djeveri bi dali novce za mladenku, otvorila bi se kapija, a domaći svat bi goste počastio rakijom. Svirači sviraju i pjevaju. Čeka se da djeveri mladenku izvedu iz kuće. Kao i danas, i tada je bilo „lažnih mladenki“. Svaki put kada je „lažna mladenka“ izašla iz kuće, svatovi su vikali: „Nećemo tu mladu, očemo pravu!“. Djeveruši je bilo minimalno dvije, isto tako je bilo i minimalno dvojica djevera. Da ne zaboravim, stari svat je bio gazda svatova, on je određivao kada se kuda kreće, kada će biti jelo i ostalo. Kasnije je tu ulogu preuzeo „prvi kum“ koji je bio mladoženjin kum, a „drugi kum“ je bio kum s mladenkine strane. Isto tako su bile „prva“ i „druga kuma“; „prvi“ i „drugi djever“.

E.S.: Što s barjaktarom? Dosad ga nismo spominjali.

Z.A.: Bio je i on. Nosio je zastavu na visokom štapu i mahaio stalno njome i pjevao. Na štapu, su uz zastavu bila okvačena i dva ručnika, domaće izrade. Tako se radi i danas kod nas u selu. Jedan se veže kod mladoženje, a kada se dođe kod mladenke, drugi. Oba po sebi imaju našlingane cvjetne motive, najčešće ruže.

E.S.: Je li bilo kakvih ukrasa? Čime su se kola s konjima kitila? Je li samo mladenka imala buket? Gdje je nabavila vjenčanicu?

Z.A.: Kitila su se bijelim krep-papirom, izrezivale su se trake i pravile ružice. Te trake i ružice su izrađene nekoliko dana prije vjenčanja, a izrađivale su ih mladenka i djeveruše ili mladenkine rođakinje. Mladenka i djeveruše su imale bukete, isto rađene od bijelog krep-

⁵³Kapija je ograda.

papira. Međutim, u bukete se stavljalo i prirodno zelenilo, asperagus⁵⁴. Svaki sudionik svatova je dobio kiticu koju su djeveruše kvačile na njegovu odjeću. Ta kitica je sadržavala ružicu izrađenu od bijelog krep-papira, asperagusa koji su zajedno povezani bijelom trakicom. Neki svatovi su kao kitice imali ružmarine, povezane bijelim trakicama. Vijenac mladenke je pridržavao šlajer⁵⁵ koji nije bio predugačak. Sam vijenac je sadržavao rajf na kojem su se nalazile bijele, plastične ružice. Neke mladenke su se šišale prije svadbe pa nisu imale frizuru, dok one koje su imale dužu kosu, su imale pletenice. Svečanijih frizura nije bilo. Što se tiče vjenčanice, ona je bila jednostavna, u bijeloj boji. Većina Sigečanki koje su se udavale, ali i djevojaka koje su rodnom iz Hrvatskog zagorja su bile siromašne i nisu si mogle kupiti vjenčanicu već se posuđivalo od onih poznanica koje su se udavale prije ili se kupio malo bolji materijal te je netko tko je dobro znao šivati, uzeo mjeru i sašio vjenčanicu. Rijetko tko je kupio vjenčanicu jer jednostavno se nije imalo novca. Vremena su bila takva.

E.S.: Ne smijem zaboraviti na mladoženju i druge sudionike vjenčanja. Kako su oni bili obučeni?

Z.A.: Mladoženja je imao odijelo, sastavljeno od hlača i sakoa, rijetko je bilo da je mladoženja imao je lajbek⁵⁶. U većini slučajeva, to odijelo je već nosio i prije, primjerice, na svete mise ili u neke druge svatove. Nosio je bijelu košulju, a odijelo je bilo crno, tamnosivo ili svijetlosivo. Rijetko je bilo da je mogao kupiti novo odijelo jer nije bilo novca. Neki mladoženje su nosili kravate, neki ne. Ostali su nosili malo bolju odjeću, iako je već nošena na nekim vjenčanjima, ili pri odlasku na svete mise. Stariji, ali i neki mlađi muškarci, su imali kape ili šešire, a starije žene su obavezno imale marame na glavi.

E.S.: Kada se išlo u crkvu na vjenčanje, išlo se kolima koje su vukli konji. Kojim redoslijedom su išli svatovi? Tko je išao na čelo svatova, a tko na kraju?

Z.A.: U prvim kolima su išli svirači i barjaktar. Za njima, u drugim kolima su išli mladenka s djeverima, svaki djever s jedne strane (ako su bila dva djevera). U ostalim kolima su išli kumovi, roditelji, rodbina i susjedi, a u zadnjim kolima mladoženja s djeverušama,

⁵⁴Asperagus ili asoaragus. Lokalizam za ukrasnu šparogu.

⁵⁵Šlajer ili veo.

⁵⁶Lajbek je lokalizam za prsluk.

svaka djeveruša s jedne strane (ako su bile dvije djeveruše). Nakon vjenčanja, mladenci su sjedili zajedno i to u zadnjim kolima dok su djeveri i djeveruše išli u drugim.

E.S.: Uz pratnju svirača, odlazilo se u crkvu i održalo vjenčanje. Što je bilo nakon vjenčanja?

Z.A.: Nakon što se održalo vjenčanje, išlo se mladenkinj kući. Bila su dva slavlja. Prvo kod mladenke, pa kasnije kod mladoženje. U istoj večeri, naravno. Svatovi su bili mali, nije bilo puno uzvanika, pošto su Sigječani bili siromašni. Ali to ne znači da nije bilo pravog slavlja. Kada su svatovi prelazili u mladoženjinu kuću, nisu svi išli, uglavnom mladenkini svatovi nisu išli jer su oni bili kod mladenke. A kako se slavlje održavalo u kućama, a ne u restoranima ni salama, nije bilo mnogo mjesta. Od mesa je bila svinjetina, piletina i guščje meso. Od kolača je bilo: makovnjači, orehnjači, pita od rogača, sira, šapa. U ponoć je mladenka skidala vijenac s glave i presvukla se iz vjenčanice u običniju odjeću. Tada je mladenka postala snaja. Nakon toga je slijedilo darivanje. Darivalo se uz pjesmu. Uzvanici su uglavnom davali plahte, ručnike, koji jastuk, odjeću, materijal za odjeću. Nije se davalo puno jer ni oni sami nisu imali. Rijetko tko je davao novce, uglavnom su roditelji i kumovi davali novce tek vjenčanom paru. Onaj tko je išao darivati mladenku, otplesao je malo s njom. Blizu mladenke je na stolcu sjedila kuma koja je stavljala darove na jedan stol kada je netko darovao mladenku. Zadnji s mladenkom je plesao mladoženja. Bio je običaj da, kada mladenci plešu i odjednom svirači prestanu svirati, da mladoženja sjedne kumi u krilo. Ako ne stigne sjesti, uhvatili bi ga kumovi od kojih je svaki imao kajš⁵⁷ i dobio bi malo batina. Međutim, to je više bilo simbolički, nisu ga jako udarali. Ne znam zašto točno je bio takav običaj, ali možda da, ako će mladoženja ići ikada tući svoju mladenku, da prije toga osjeti na vlastitoj koži kako to boli i da to nikada ne napravi. Nakon toga se nastavljalo sa svirkom i pjevanjem do ranih jutarnjih sati.⁵⁸

⁵⁷Kajš je lokalizam za remen.

⁵⁸Zdenka Artić, razgovor vođen u Sigecu, 19.8.2015., u 15 h.

III. ZAKLJUČAK

Na temelju razgovora sa nekoliko mještana sela Sigetac o običajima koje su nekada oni čuvali, zaključujem kako je većina tih običaja zamrla ili je dio njih ostao, ali uz malobrojne promjene. U božićnom razdoblju, sada se na Svetu Luciju sadi pšenično sjeme u ukrasne posude, a ne na Svetu Barbaru. Na Svetog Nikolu, Nikola dolazi, bez Krampusa i ne obavlja se molitva, a djeca ga ne dočekuju skrušenih ruku. Na Svetu Luciju više ne idu mladići maskirani u vraga, niti djevojke u anđele, Barbaru i Luciju, a djevojka ne ispisuje imena mladića na dvanaest papira. Na Tucindan se kolje pečenica i sprema na hladno kako bi se na Badnjak mogla peći, ali taj naziv Tucindan Sigečani više ni ne koriste. Sada na Badnjak otac unosi bor, a licitarska srca, omotane orahe i lančice od krep-papira su zamijenile kupovne kuglice. Slama se još uvijek stavlja pod stol, ali se među nju ne stavljaju orasi ni jabuke, a i djeca se više ne valjaju po njoj. Djed više ne izgovara molitvu, a med i češnjak se više ne stavlja na stol. Na Božić se obavezno ide na svečanu misu, ali automobilom. Nema više kola i pjevanja pred crkvom. Tada si ukućani čestitaju ne samo međusobno unutar obitelji, već i drugima. Na Štefanje i Ivanje više ne idu čestitari, niti se održavaju silvestarske zabave. Što se tiče Poklada, više nema subočanskih i plesmanskih žena u narodnim nošnjama, a i djeca gotovo više ni ne idu u maškare. Običaji vezani za Uskrs su ostali isti. Marljive seljačke ruke su u sijanju, košnji i vršidbi žita i branju kukuruza su zamijenjene strojevima. Seoskih zabava gotovo da i nema, posljednje čijanje perja, prema starom običaju bilo je 1987. u kući Zdenke Artić. Na hodočašće u Jasenovac se ide automobilom, vjenčanja su sada modernija... Tada se drugačije živjelo, manje se imalo, puno se više radilo nego danas, ali su ljudi bili sretniji i zadovoljniji svojim životima i više vezani za svoje obitelji nego danas.

SAŽETAK

Selo Sigetac se nalazi u Sisačko-moslavačkoj županiji, pripada Općini Novska, a župi Svetog Josipa u Lipovljanima. Do 1920. je selo bilo spahiluk u vlasništvu obitelji Rosenberg, koja te godine prodaje parcele posjeda prigorskim, zagorskim, dvjema mađarskim i jednoj srpskoj obitelji. Od 1931. godine se vodi u knjigama kao posebno naselje. Bijela kuga, odlazak mladih i Drugi svjetski rat su predodredili sudbinu sela, koje danas broji svega stotinu stanovnika te selo polako zamire. Svi navedeni običaji u radu prikazuju međusobnu povezanost mještana i miješanje zagorskih i slavonskih običaja u jednom malom, slavonsko-zagorsko-prigorskom selu koje je sve do prije dvadesetak godina na naveden način njegovalo običaje. Na temelju razgovora sa sugovornicima se došlo do zaključka kako procesi XX. stoljeća su utjecali na ruralni način života i postupno ga zatirali, zajedno s običajima koji još i danas postoje, tek u tragovima.

Ključne riječi: Sigetac, običaji, božićno razdoblje, čijanje perja, poklade, Uskrs, vršidba žita, perušanje kukuruza, hodočašće, seoske zabave, vjenčanja

POPIS IZVORA I LITERATURE

- ❖ Braica, Silvio: *Godišnji običaji*, Marjan tisak, Split, 2004., 5. str.
- ❖ Buljan Alojz, Horvat Franjo: *Prešućivane žrtve Drugog svjetskog rata i poraća na području bivšeg kotara/općine Novska*, Ogranak Matice hrvatske u Novskoj, Novska, 2011., 532. str.
- ❖ Gračaković, Ivan: *Mjesno nazivlje Novske i okolice (7) - Subocka nazvana po trgovištu Suboti, Sigetac po otočiću*, Novljanski vjesnik, broj 542, svibanj 2015., 25. str.
- ❖ Gračaković, Ivan: *Stara i Nova Subocka*, Grafika Gulan, Kutina, 2009., 86., 87., 153., 290., 291., 292. str.
- ❖ Obad, Željko: *Pisanica: hrvatski uskrсни običaji*, Otvoreno sveučilište, Zagreb, 1993., 5. str.
- ❖ Orešković, Kazimir: *Običaji*, Ogranak Matice Hrvatske Novska, Novska, 2007., 40., 51. str.
- ❖ Rukopis Sigečana Tome Hrastovića (1922.-2007.), danas u vlasništvu Tomine kćeri Zdenke Artić (rođ. Hrastović)
- ❖ Vitez, Zorica: *Hrvatski svadbeni običaji*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2003., 21. str.

- ❖ Kazivači: 1) Zdenka Artić (1952.), razgovor vođen u Sigecu, 19.8. 2015. u 15 h.
2) Barbara Javorić (1941.), razgovor vođen u Sigecu, 21.8.2015. u 18 h.
3) Kata Jerković (1943.), razgovor vođen u Sigecu, 20.8.2015. u 17 h.
4) Đuro Jerković (1937.), razgovor vođen u Sigecu, 20.8.2015. u 17.50 h.
5) Ivan Salaj (1952.), razgovor vođen u Sigecu, 21.8.2015. u 12 h.
6) Milka Szalaj (1940.), razgovor vođen u Sigecu, 21.8.2015. u 15 h.
7) Marija Smetko (1940.), razgovor vođen u Sigecu, 16.8.2015. u 15 h.

PRILOZI

Fotografija 1.: Maškare u Sigecu 1978. (preuzeto od Zdenke Artić)

Fotografija 2: Vjenčanje Barice (rođ. Artić) i Branka Stambolije 1952.(preuzeto od Zdenke Artić)

Fotografija 3: Vjenčanje Ljubice (rođ. Čevizović) i Vinka Artića 1960. (preuzeto od Zdenke Artić)

Fotografija 4: svadbeni ručnik s vjenčanja Kate (rođ. Artić) i Đure Jerkovića 1963. (ručnik je izrađen 1955.) (uslikala Elena Salaj)

Fotografija 5 i 6: Jastuk punjen perjem u jastučnici od domaćeg lanenog platna s motivima ruže (u vlasništvu Kate Jerković), (uslikala Elena Salaj)

Fotografija 6: Hodočašće u Jasenovcu 1957. (preuzeto od Ivana Salaja)

